

Адам Міцкевіч і Навагрудак

Мікалай Гайба. Сэрцу мілая айчына: Вобраз радзімы ў жыцці і творчасці Адама Міцкевіча.

Навуковае выданне. “БелАніГал”, 2011.

Аўтар кнігі Мікалай Гайба, дырэктар Дома-музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку, – аўтарытэт ва ўсім, што датычыць гісторыі горада. І ў новай кнізе асоба класіка сусветнай літаратуры цікавіць даследчыка акурат у аспекце дачыненняў з Навагрудчынай, што адбілася на змесце раздзелаў: Міцкевіч у Навагрудку, Навагрудак часоў Міцкевіча, Міцкевіч пра Навагрудак і Навагрудак пра Міцкевіча.

У кнізе гарманічна спалучаецца абавязковая інфармацыя пра біяграфію і творчасць Міцкевіча, выкладзеная даступнай мовай, звесткі пра шматнацыянальную і шматканфесійную Навагрудчыну XIX ст. і ўнікальныя факты пра гісторыю ўшанавання памяці класіка на радзіме.

Любога беларуса, які ўсведамляе сваю нацыянальную прыналежнасць, зацікавіць раздзел пра ліцвінства Міцкевіча. Мікалай Гайба мудра не закрануў наўпрост пытанне: а чый ён, Адам Міцкевіч? Польскі паэт ці беларускі? Аўтар проста насыціў кнігу багатай фактурай, якую чытач праінтэрпрэтуе сам. Гэта значыць, што людзі розных перакананняў (а ў літаратурным і літаратуразнаўчым асяродку ёсць «ваяры» на кожнай пазіцыі) могуць чытаць гэтую кнігу, не спатыкаючыся на светапоглядных пасажах. Напрыклад, прыводзяцца згадкі самога паэта пра мову яго радзімы альбо цытаты з лістоў першага перакладчыка паэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш» В. Дуніна-Марцінкевіча, дзе закранаецца галоўная праблема – *навошта* трэба перакладаць, кім і чым ёсць пісьменнік і яго творы ў беларускім кантэксце.

У кнізе ёсць звесткі, якія зацікавяць літаратуразнаўцаў альбо будуць карыснымі для выкладчыкаў і настаўнікаў беларускай літаратуры, бо сярод іншага працуюць і на зацікаўліванне аўдыторыі (выбраныя фрагменты з ліставання братаў Міцкевічаў, згадкі пра прыезды ў Беларусь Уладзіслава Міцкевіча, старэйшага сына класіка, пра кантакты з сябрамі і сям’ёй колішняй каханай Адама Міцкевіча Марылі Верашчакі-Путкамер). Для літаратуразнаўчых колаў гэта будзе інфармацыя, якая ўбудоваецца ў сістэму ўжо вядомых фактаў і меркаванняў, але зрэдку пад час чытання кнігі стваралася ўражанне «згладжаных вуглоў»: калі сустрэча з Гётэ падаецца як факт і не ўдакладняецца, што адбылося гэтае знаёмства дзякуючы рэкамендацыйнаму лісту ад піяністкі Марыі Шыманоўскай, да якой былі неабыхавыя і Гётэ, і Міцкевіч; калі згадваецца хвароба жонкі класіка, але абмянаецца тое, што гэта было захворванне псіхікі, якое пераўтварыла ў пекла жыццё ўсёй сям’і; калі звальненне паэта з універсітэта Калеж дэ Франс не звязваецца з уплывам філосафа і містыка Анджэя Тавяньскага, чалавека, які адыграў ракавую ролю ў жыцці Міцкевіча і яго сям’і. Зрэшты, вядома, гэта не галоўнае для разумення ролі і вобраза рана пакінутай радзімы ў лёсе і творчасці Міцкевіча. Пры гэтым варта адзначыць, што аўтар кнігі не ідэалізаваў паэта і пры неабходнасці згадаў выкладчыцкую паразу Міцкевіча

ў Коўне альбо стаўленне да паэта, што не быў на радзіме ў 1830–1831 гг., удзельнікаў паўстання, якія былі пакрыўджаны яго беспадстаўнымі і саманадзейнымі абвінавачваннямі.

Як чалавек па роду дзейнасці звязаны з папулярызацыяй гісторыі Мікалай Гайба, верагодна, свядома абраў стыль займальны і чытэльны, амаль на кожным развароце кнігі – фотаздымкі і ілюстрацыі, якія дапамагаюць уявіць той час і тых людзей, пра якіх піша аўтар. Таксама ў кнізе выявіўся талент музейшчыка і піяршчыка: там ёсць прынада для будучых наведвальнікаў Дома-музея Адама Міцкевіча ў Навагрудку.

Аксана Бязлепкіна